

EKOLOGICKÉ VINOHRADNICTVÍ V ČR – PERSPEKTIVNÍ OBOR NA EVROPSKÉ ÚROVNI

EKOLOGICKÉ VINOHRADNICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE ZAZNAMENALO OBROVSKÝ NÁRŮST PLOCH Z PŮVODNÍCH 17 HA V ROCE 2000 NA SOUČASNÝCH TĚMĚŘ 900 HA. S PODÍLEM 5 % VINIC V REŽIMU EZ SE ŘADÍME DO PRVNÍ DESÍTKY ZEMÍ EU. SVOU KVALITOU A INTENZITOU PRODUKCE JE ČESKÉ EKOLOGICKÉ VINOHRADNICTVÍ SROVNATELNÉ SE SOUSEDNÍMI VYSPĚLÝMI STÁTY, JAKO JE NĚMECKO A RAKOUSKO. PŘESTOŽE JE PÉČE O VINICE V SYSTÉMU EZ PODSTATNĚ NÁROČNĚJŠÍ, STÁLE VÍCE PĚSTITELŮ SPATŘUJE V PŘECHODU K NĚMU SVOJI KONKURENČNÍ VÝHODU.

V České republice je dnes ekologicky obhospodařováno téměř 900 ha vinic, což představuje zhruba 5 % celkové výměry vinic v ČR. Aktuálně je registrováno 98 farem s certifikovanými vinohrady (z toho 82 farem má vinice již plně v režimu EZ) a 76 výrobců biovína. Z celkového počtu výrobců biovína je 54 současně registrováno v kategorii zemědělec a provádí

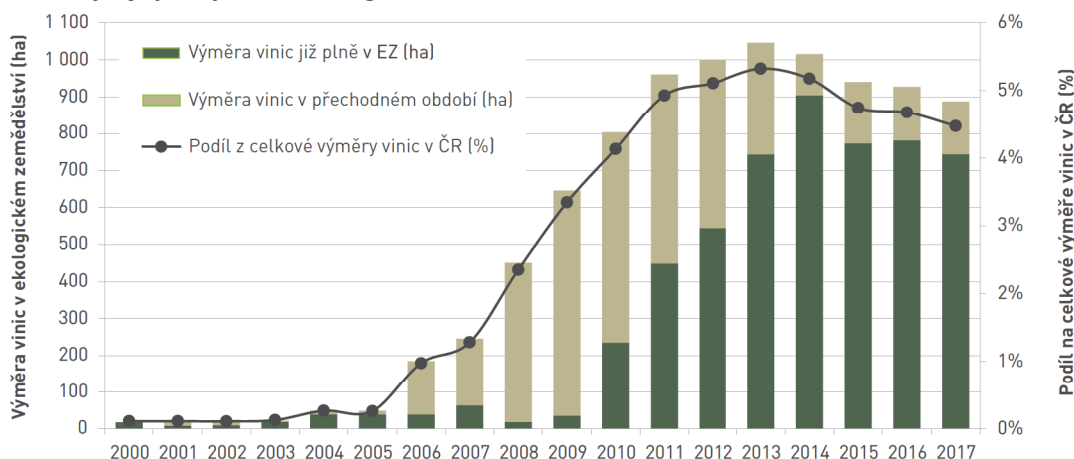
zpracování hroznů přímo v místě produkce, tedy 70 % registrovaných výrobců jsou faremní zpracovatelé. Ekologické vinice se nachází zejména v Jihomoravském kraji (93 % jejich výměry), necelých 60 ha najdeme ve Středočeském kraji a mezi 0,3 až 2 ha se pak nachází v krajích Ústeckém, Kraji Vysočina, Královéhradeckém a hlavním městě Praha.

Bio boom vinic v ČR

Zájem našich vinařů o ekologii v posledním desetiletí výrazně stoupá. Z původních 17 ha a čtyř vinařů máme dnes registrováno již 98 farem, které ekologicky pečují o téměř 900 ha vinic (viz graf 1). Za rozmachem stojí hned několik faktorů, mezi něž patří optimální nastavení podpor, vyšší dotace na plochu

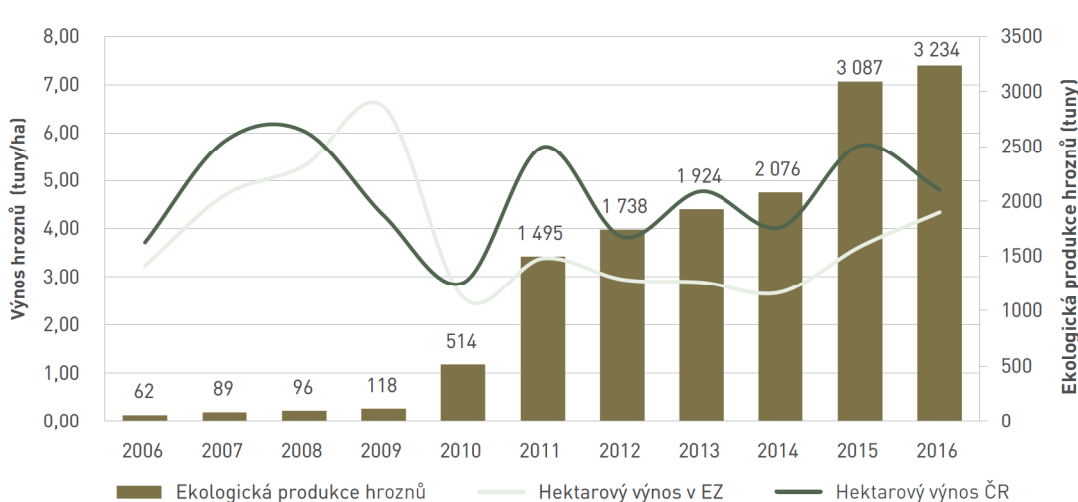
a bodové zvýhodnění ekologických vinařů při žádostech o čerpání podpor na modernizaci sklepních technologií. Rozhodujícím faktorem je však existence funkční technologie ochrany vinic v režimu ekologického vinohradnictví – přístup k novým technologiím a fungující profesionální poradenství. Jinými slovy, na rozdíl od 90. let dnes ekologicky hospodařící vinaři neriskují ztrátu úrody zničením hroznů houbovými chorobami; na kvalitnější úrovni je také poradenství. Rozvoj biovinic v posledních letech nicméně poněkud zpřibzdil, což je způsobeno zejména zpřísněním dotačních podmínek. Od roku 2015 totiž není možné hospodařit souběžně v ekologickém a konvenčním či integrovaném režimu. Všechny půdní bloky žadatele o dotaci na ekologické zemědělství zařazené v LPIS tedy musí být vedeny v režimu EZ nebo přechodu na EZ. S nárůstem počtu farem stoupá každoročně i produkce ekologicky vypěstovaných hroznů. V roce 2016 bylo na ekofarmách vyprodukováno 3,2 tis. tun hroznů (tj. 4% podíl na celkové produkci ČR) při hektarovém výnosu 4,34 tun, což představuje 90 % konvenčního výnosu (4,80 t/ha dle ČSÚ). Z dlouhodobého vývoje lze vypořádat, že v EZ jsou výnosy nižší v průměru o 20–30 % (viz graf 2).

Graf 1: Vývoj výměry vinic v ekologickém zemědělství (2000–2017)

Zdroj: MZe a REP; zpracovala ČTPEZ

Graf 2: Vývoj produkce biohroznů a srovnání hektarového výnosu (2006–2016)

Zdroj: ÚZEI (data EZ) a ČSÚ (data ČR); zpracovala ČTPEZ

Ekologickému vinohradnictví se věnují převážně větší podniky

Z analýzy aktuální struktury vinic v ČR dle jejich velikosti a počtu pěstitelů je patrné, že 41 % z celkové výměry vinic je soustředěno v ucelených vinicích nad 5 ha, avšak jejich obhospodařování připadá jen na 1 % pěstitelů. Naopak 96 % pěstitelů má vinice o velikosti do 1 ha, jejichž plocha tvoří 29 % celkové výměry vinic ČR. Zhruba 3 % pěstitelů hospodaří na vinicích v rozmezí 1 až 5 ha a jejich plocha představuje 30 % celkové výměry vinic v ČR. V ekologickém vinohradnictví jsou zastoupeny větší podniky. Jen zhruba 16 % farem drží vinice do 1 ha a tyto tvoří necelé 1 % výměry vinic v EZ. Téměř 45 % pěstitelů má vinice v rozmezí 1 až 5 ha zabírající okolo 13 % ploch biovinic ČR. Většinu ploch, přes 86 %, tvoří v EZ vinice nad 5 ha a jejich pěstitele představují cca 40 % vinařů registrovaných v EZ.

Produkce zůstává na domácím trhu

Z šetření ÚZEI o způsobech uplatnění bioprodukce z ekofarem vyplývá, že biohrozny jsou zpracovávány výhradně na domácím trhu, přičemž 60 % produkce je zpracováno většinou přímo pěstiteli a 40 % suroviny je dále obchodováno. Hrozny jsou jednou z mála komodit ekologického zemědělství, která je zatím plně využita na domácím trhu.

Naopak za hranice ČR dnes putuje zhruba 40 % obilí, významná část olejin, většina kořenové zeleniny, čtvrtina jablek, třetina mléka a hovězího masa a většina zástavu (tj. mladých telat). Pozitivem je, že většina této produkce je prodávána v biokvalitě a s cenovou premii. Hrozny z ekologické produkce se však i zde vymykají a větší podíl (až 70 %) kvalitní suroviny je prodáván bez certifikátu a končí zpracován spolu s vínem konvenčním. Příčinou tohoto nepříznivého trendu (vinař neoznačí finální víno logem BIO, ačkoliv je certifikován, případně zařadí vinice do systému ekologického zemědělství bez toho, že by zažádal o certifikaci finálního zpracování hroznů) je zejména malý zájem tuzemských spotřebitelů o vína v bio kvalitě a jejich nedostatečné povědomí o rozdílech mezi ekologickým a konvenčním způsobem hospodaření.

Proč vinaři přecházejí na ekologické vinohradnictví

Mezi dva hlavní důvody přechodu na EZ patří kvalita vína a půdy. Stále více

vinařů se přesvědčuje o tom, že pouze z dobré suroviny – zdravých hroznů bez reziduí pesticidů – lze vyrobit špičková vína. Kvalitní surovinu může vinař nechat nakvázat při nízkých teplotách, macerovat, opravdu úspěšně spontánně kvasit; běžně ošetřované hrozny toto neumožňují a vína pak mnohem více „zlobí“. Všechny procesy pěstování révy, produkce hroznů a výroby vína totiž tvoří pomyslný uzavřený kruh. Druhým častým důvodem, proč čeští a moravští vinaři přecházejí z konvenčního na ekologické zemědělství, je snaha zabezpečit na vinicích dlouhodobě údržbu a zvyšování plodní úrodnosti. Stejně jako ostatní plodiny pěstované na orné půdě potřebuje réva vinná, pokud má kvalitně plodit, živou, úrodnou půdu s vyrovnanými poměry živin a schopností zadržet dostatek vody. To vše ekologické zemědělství nabízí; dobrá péče o půdu je totiž jedním ze základních pilířů hospodaření.

Rozdíly v ekologickém a konvenčním pěstování révy vinné

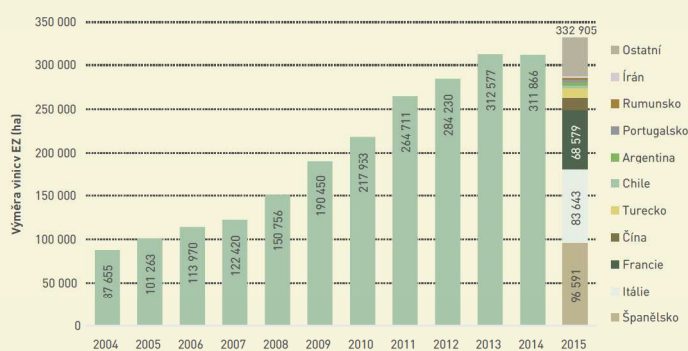
Vinohradnictví je velmi náročné na ochranu rostlin před chorobami a škůdci. Konvenční vinohrady vyžadují v průměru sedm chemických postřiků za rok, což má prokázaný negativní vliv na životní prostředí – na živočichy, vodu i půdu. Na ekologickém vinohradu pěstitelé dbají již na výběr vhodných odrůd, kterým se na dané vinici bude dařit. Vedle tradičních odrůd se proto

VÝVOJ EKOLOGICKÉHO VINOHRADNICTVÍ – SVĚT

Ekologicky obhospodařováno je dnes téměř 333 tisíc hektarů vinic, což představuje 4,7 % jejich celkové světové výměry. Téměř 90 % této výměry se nachází v Evropě (293 tis. ha), zbylá plocha biovinic připadá vyrovnaně na Asii, Severní a Jižní Ameriku.

Od roku 2004 vzrostla plocha světových biovinic více než trojnásobně (viz graf 3). Největší plochy vinic v režimu EZ najdeme ve Španělsku, Itálii a Francii, které společně tvoří ¼ všech biovinic světa. Tyto tři země společně s Bulharskem a Rakouskem dosahují i nejvyššího podílu vinic v EZ na jejich celkové výměře v zemi, mezi 9 až 15 %. Zastoupení biovinic v rámci EU činilo 9,3 % v roce 2016. Další vinařské velmoci jako Čína, Turecko, Argentina, Chile či Írán mají zatím zastoupení vinic v EZ jen okolo 2 % jejich celkové výměry v zemi.

Graf 3: Svět: Vývoj výměry vinic v ekologickém zemědělství (2004–2015)

Zdroj: FiBL-IFOAM-SOEL 2006–2017

v ekologickém vinohradnictví pěstují i nově vyšlechtěné interspecifické odrůdy (tj. kříženci evropské révy vinné s dalšími druhy rodu *Vitis*, které jsou nositeli genů zvýšené odolnosti révy vůči dvěma hlavním houbovým patogenům – plísní révy a padlí révového), jako např. Cabernet Cortis, Hibernal, Johanniter, Laurot, Malverina, Nativa, Solaris, Saphira a další. Díky své odolnosti vůči chorobám jsou tyto odrůdy zvláště vhodné pro výrobu biovína.

Dalším významným rozdílem oproti konvenci je nahrazení syntetických ochranných prostředků rostlin biologickou ochranou. Základem je spojení špičkových moderních technologií, jako je matení samců škodlivých obalečů feromony či využívání dravého roztoče *Typhlodromus pyri* aj., s jednoduchými preparáty na bázi bikarbonátů, rostlinných olejů či draselného mýdla. V kombinaci s klasickými fungicidy na bázi síry a mědi, které jsou povoleny i v ekologickém zemědělství, mají vinaři k dispozici vysoce funkční systém ochrany. V EZ hraje významnou roli také promyšlená prevence. Cílem je udržet odolnost révy vinné různými pěstebními zásahy, péčí o život v půdě, ozeleněním meziřadí vhodnými bylinami, podporou různých užitečných organismů žijících v biologicky diverzifikované vinici apod. Právě druhově bohaté ozelenění vinice má zásadní vliv na kvalitu půdy,

současně se však také jedná o velmi sofistikovaný nástroj regulace výživy a přísunu vody ve vinici (dle vysetých druhů bylin, dle způsobu údržby porostu – bez seče, mulč, zadiskování, podřezání apod.)

Přestože je systém ekologického vinohradnictví považován za podstatně náročnější, co se týče úrovně vědomostí, zkušeností a schopností strategického uvažování, je dnes vnímán jako jeden z efektivních způsobů, jak dále zvyšovat kvalitu produkovaných vín a tím i vlastní konkurenceschopnost v kategorii nejkvalitnějších vín. Pozitivní je, že ekologické vinohradnictví České republiky je svou kvalitou a intenzitou produkce srovnatelné se situací v sousedních vyspělých státech EU, jako je Německo nebo Rakousko. Rozvoj ekologického vinohradnictví u nás kopíruje trend ve světě, s 5% podílem ekologicky obhospodařovaných vinic se Česká republika řadí do první desítky zemí EU.

Zpracovala Andrea Hrabalová pro Českou technologickou platformu pro ekologické zemědělství

DŮLEŽITÁ JE OSVĚTA, VZDĚLÁVÁNÍ A PROPAGACE DOBRÝCH PŘÍKLADŮ

Přechod k ekologickému zemědělství, hospodaření bez „berlíček“ v podobě syntetických pesticidů a hnojiv není možný bez informací, znalostí a výborné orientace v komplexním systému EZ.

Významnou roli v oblasti osvěty sehrává spolek Ekovín, který se již více než 20 let zabývá vývojem technologií integrované a ekologické produkce hroznů a sdružuje vinaře hospodařící tímto způsobem. Mezi hlavní aktivity Ekovínu patří vzdělávání vinařů, pořádání různých seminářů nebo konferencí, vydávání publikací a poradenská činnost včetně výzkumných aktivit v rámci přeshraniční spolupráce.

Zvyšovat popularitu biovin mezi spotřebiteli se snaží také Svaz ekologických zemědělců PRO-BIO soutěží Česká biopotravina, v rámci které je od roku 2010 vyhlášována samostatná kategorie pro biovína. Letošním vítězem kategorie „Biovína 2017“ se stal Ryzlink rýnský, slámové víno 2015 od společnosti Víno Marcinčák. Vítězové soutěže jsou každoročně vyhlašováni začátkem kampaně Září – měsíc biopotraviny a ekologického zemědělství.

Osvětu a propagaci biopotraviny podporuje také Ministerstvo zemědělství. Jednou z aktivit je podzimní vydání aktualizovaných komoditních letáků – víno, byliny, pečivo, maso, ovoce a zelenina – ve spolupráci s Českou technologickou platformou pro ekologické zemědělství a PRO-BIO LIGOU. Letáky mají přiblížit veřejnosti základní přínosy ekologického zemědělství a zpřístupnit adresy farem s dostupnou produkcí vybraných biopotraviny.

Tématu ekologického vinohradnictví se týká i poslední ze seminářů v projektu Bio v regionu, který se uskutečnil 30. listopadu na Střední škole gastronomie, hotelnictví a lesnictví v Bzenci. Seminář pořádá Bioinstitut, o. p. s. ve spolupráci s Ekovínom: cílem je seznámit mladou generaci s principy ekologického zemědělství s důrazem na vinohradnictví a produkci biovin.